

החרמ"ש — כוח האבטחה הצמוד של הטנק?

רס"נ יוסף הוכבאום

העניין שמעורר הספר, * אשר נושא דינו הוא "חיל הרגלים המשוריין", טמון בשאלות הרבות המלוות את קיומו של חיל הרגלים ואורח שילובו במסגרת קבוצת החילות. המסתערים. עידן הלוחמה הניידת והמשורינת הכתיר חיל זה בשם "חרמ"ש, ואכן במוקד הדיון עומד המיכון הגובר של הגייסות והשפעתו על דמותו של חיל הרגלים במהלך מחצית המאה האחרונה.

בטרם נפנה לספר עצמו, ראוי שנציין לעצמנו את הסוגיות המרכזיות המעסיקות את תורת הלחימה והארגון של צוות הקרב המשוריין/ממוכן, בחירתן למציאת פתרונות ההולמים באופן המושלם ביותר את תנאי שדה הקרב המודרני.

בראש ובראשונה עולות שאלות הקשורות בארגון העוצבה הממוכנת ומבנה, ביחסי הגודל שבין יחידות חיל הרגלים ליחידות אחרות של הדרג המסתער, ובטיבן של יחידות הסיוע שבמעטה העוצבה. לצד אלה חייבת להתברר הזיקה שבין אמצעי הלחימה/תובלה של חיל הרגלים המודרני לבין אורח לחימתו. אך דומה, כי ליבנו היסודי של הנושא מותנה בהגדרה ברורה וחד-משמעית של ייעודו ומשימותיו של חיל הרגלים המודרני הרכוב או "המנוג-מש", ואלו לא יוגדרו אלא בלימוד שקדני של תולדות חיל זה בדורות האחרונים, אשר במהלכם הונחו יסודותיה של הלוחמה הממוכנת.

למרות שפרקי הפתיחה של הספר מנסים לשרטט בקווים כלליים את התפתחותו ההיסטורית של מושג ה"ח"ר הרכוב", הוא "הח"ר המשוריין" (ממוכן), סובל תיאורו של המחבר מלהיטות להגיע מהר ככל האפשר אל מערכות הלחימה החדישות של חיל הרגלים, שהן הן מרכז דינו. בשל חיפזו זה יוצאות נפסדות המסקנות, החיוניות כל כך להמשך המחקר.

R. E. Simpkin, Mechanized Infantry, Brassey's • publishers limited, Oxford, 1980.

סימפקין דן בחיל הרגלים הממונע הבריטי ובפנצרגרנידיירים של הוורמאכט הגרמני, בלא להקדיש תשומת לב הולמת למסגרות שאכלסו יחידות אלה — דהיינו לצוות הקרב המתגלם בעוצבה הממוכנת החדשה. הוא נדרש לתיאור הקרב של טורגול-פרומוס (2 במאי 1944), בו הופעלה הדיביזיה הממוכנת Grossdeutschland נגד טנקי סטלין סובייטיים, תוך שחיל הרגלים המשוריין משמש כסדן הכולם את השריון הסובייטי, והטנקים הולמים כפטיש את טוריו הפורצים לעומק מערך ההגנה הגרמני. גם לקחי החשובים של קרב זה נותרים בלתי מנוצלים. וכל זאת למה? כינן שלמחבר אצה הדרך לתאר את חיל הרגלים המשוריין, שמצא סוף סוף את הפתרון לבעיותיו בדמותו של נגמ"ש הלחימה החדש. בוגיחתו את המגמה לקבוע בבירור את ייעודי החרמ"ש ומשימותיו, לטובת בחינת האפיונים הטכנו-טקטיים של מערכת הלחימה, שומט המחבר את הבסיס היסודי לגיבושה של תפיסת הפעלתו של חיל זה.

קיים פער עמוק בין הגדרת המשימות של החרמ"ש המופעל כחיל רגלים לכל דבר לבין הגדרתו של סימפקין. על פי ההגדרה המקובלת חיל רגלים הוא חיל הכובש שטח מידי האויב, הודפו מעמדותיו הסדורות ומשמדו בקרב מטוח קצר; חיל הפורץ בכוח צוותי הסער שלו לשטחים בנויים ולמתקנים של האויב ומטהרם; חיל הצולח בגל ראשון מכשולי מים, חודר את מערך ההגנה על החוף שמנגד ומבקייעו במכת אש וסער; חיל הנכון לבלום חדירת-אויב אל עמדותיו ולהדפו; חיל המוכשר לפגוע בטנקי אויב באמצעות מערכות נשק נ"ט שבשימוש.

לעומת זאת מצמצמת הגדרתו של סימפקין את ייעודי חיל הרגלים לחתירה "לשמור על תנופת ההתקדמות של הטנקים או לחדשה, כאשר זו או נבלמה בשל תנאי הקרקע, מכשול סדור, או אש אויב שתוכננה לנצל את השטח הקשה".

בהגדרה זו יש משום שינוי מהותי של התפיסה המקובלת, כינן שהסיוע המוענק לטנקים על-ידי הח"ר לצורך חידוש תנופתם, הופך כאן לשיטתו של סימפקין לייעודו של הח"ר האורגני ברמת היחידה הטקטית. למעשה מעתיק סימפקין את הדפוסים המאפיינים את הרכב הכוחות בעוצבה הממוכנת ומורידם לרמת צוות הקרב הפלוגתי, הוהפך אצלו למסגרת מעורבת קבועה של טנקים וחרמ"ש.

דומה שכאן טמון הליקוי העיקרי בשיטתו של המחבר. שהרי צוות הקרב נבנה לצורך

ביצוע משימה מוגדרת. צוות גדודי אמריקני אף מכונה "כוח משימה גדודי", ובכך חשיבותו. המסגרת המאפשרת את גמישותו של הצוות ברמה הטקטית אינה אלא העוצבה (חטיבה, דיביזיה) המספקת את כל האלמנטים החיליים — ה"נתפרים" לכדי צוות קרב.

מן הדיון ב"תפיסת היסוד של הפעלת החרמ"ש" (פרקו השני של הספר) עולה בבירור, כי לא חיל הרגלים וייעודיו עמדו לנגד עיניו של המחבר, אלא צורכי האבטחה המתמידים של הטנק הבודד ותכונותיו של נגמ"ש הלחימה המודרני. האלמנט של חיל הרגלים המשוריין הופך בתפיסתו של סימפקין לכוח האבטחה הפרטי של יחידת הטנקים, ומכוון לאזן את כוח הטנקים בנגמ"שים בשיעור של אחד לאחד.

בחלקו המרכזי של הספר נדרש המחבר לשאלת נגמ"ש הלחימה החדש (עצמת כוח האש שלו, דרישות ניידותו וכיו"ב), ובו מוצג לקורא נגמ"ש לחימה החמוש בתוחח בקוטר בינוני (105 מ"מ) המורכב על התקן חיצוני. מתברר, כי "תרופת-פלא" זו משמשת למחבר יסוד למבנה וארגון יחידת השריון המעורבת. מחד גיסא ממשיך המחבר בעקביות לוגית את עקרונות התכנון והיעיצוב הטכני של ה-BMP הסובייטי, אך מאידך גיסא הריהו מטשטש את עקרונות הפעלתו הטקטיים, כשהוא נוטל אך את הדרוש לו לצורך גיבוש התיאוריה של לוחמת החרמ"ש הרכובה, ולבניית מערכת לחימה שתתאים לניהולה של לוחמה זו.

שוו בנפשכם, מה עולה בגורלו של חיל הרגלים, אשר חונק במסגרת יחידה שבה תפקידו העיקרי הוא — הגנה על הטנק?! ומה יחוש לוחם ח"ר נוכח הניתוק העלול לחול בהפעלתו בשטחי תמרון פתוחים, שבהם לא נותר לחרמ"ש אלא לאבטח את אגפי כוח הטנקים, באמצעות עצמת האש נ"ט, המוקנית לו כיום בזכות מערכות הטמנ"ט הכיתתי?!

לכך יש לסימפקין פתרונות משלו: אין הוא מתכוון להפוך את כל חיל הרגלים לחרמ"ש. לדידו חרמ"ש הוא רק אלמנט הרגלים הרכובים במסגרת צוות הקרב, ואילו חיל הרגלים ה"כללי" יותר כפי שהיה, כשאמצעי ניידו העיקרי ימשיך להיות רכב קל-אופני.² זוהי גישה מתמיהה למדי, שכן עם כל החידוש בפיתוח תפיסת החרמ"ש של שדה הקרב העתידי נשאר סימפקין מעוגן במציאות זרוע היבשה הבריטית, שבה מהווה חיל הרגלים את רוב מניינה ובניינה — וזו במידה רבה תמונה שהיא תולדת אילוף תקציבי. כך מובן רצונו של המחבר שלא להידרש למבנים

הכלליים יותר ולהתרכז בתחום הטכנו-טקטי. מרתק למדי הוא דיונו של המחבר באפיוני נגמ"ש הלחימה המודרני. (אם נקבל את המערכת כמערכת הלחימה העיקרית של החי"ר ולא כמערכת ההובלה אל שדה הקרב.) המחבר מתווה כאן קווים לבנייתו של משחית טנקים בינוני, המצויד בתותח העשוי לחודר כל סוג שריון, והמסוגל להתמודד עם אימים נוספים, כגון מסוקי אויב, ולספק הגנה מושלמת לכיתת החי"ר הרכובה על גבי נגמ"שים שמשקלם כ-40 טון.

את רק"ם החי"ר של העתיד מכנה המחבר בשם "טנק סיוע". נשאלת השאלה: מדוע חייב רכב זה להיות נגמ"ש לחימה של חיל הרגלים? אם זקוק הטנק לסיוע צמוד בפני

אויביו המתרבים והולכים, מדוע לא יסתייע ברק"ם ליווי (כגון Begleitpanzer, Combat Support Vehicle) במסגרת הפיסת ארגון ומבנה של כוחות הדרג המסתער בשנות ה-90, וזאת בלא להשקיע כוח אדם יקר, ובלא לבזבז את הפוטנציאל הגלום בחיל הרגלים, שאי מילוי ייעודיו המסורתיים בשדה הקרב העתידי, מציב את תכלית קיומו בסימן שאלה. אכן ראוי לשוב ולעיין באמירתו החכמה של לידל-הארט, לפיה "רק מי שהשכיל ללמוד את עברו של החי"ר יכול לחזות את עתידו".³

ערכו של ספר זה הנו, לדעתי, בוויכוח העקרוני שהוא עשוי לעורר אודות רכב הלחימה של החי"ר, משמעות המושג "לוחמה רכובה", ושאלת אבטחת הטנקים בשדה הקרב.

הערות

1. ראה במיוחד מאמריו של: A. Rietz, "Die Panzergrenadiere, Aufgaben und Kampfweise", Truppenpraxis 2/72, p. 101; "Panzergrenadiere", Kampftruppen 5/80 (sept.-oct. 80) p. 200.
2. תמצית הפיסה זו רואים אנו במאמרו החדש של המחבר, אשר פורסם בדו"רחון Armor, גיליון נוב'-דצמ' 80. "A New Proposal For Fighting Vehicles" (pp. 13-17).
3. אמרה זו מהווה "מוטו" למאמרו של גרראוד אלסר (G. Elser) "חיל הרגלים בדרך אל שנות השמונים" שפורסם בגיליון ינואר-פברואר 79 בדו"רחון של צבא אוסטריה Truppen dienst.

שילוב בין חי"ר לשריון-ארגון וטקטיקה

המשך מעמוד 23

יש לצייד את הנגמ"ש בעצמת אש אשר תשלים את זו של הטנק. זה, כאשר הטילים נ"ט המוכרים עדיין אפקטיביים במהלך הלחימה. אנו מוצאים בשדה הקרב את ה-BMP המצויד בכך שיוגור לטיל נ"ט ובתותח, ואת נגמ"ש הלחימה המצויד בתותח האו-טומטי המסתייע ברק"ם שיוגור לטילי טאו.³

3. "רכב טאו משופר" - M901, המאפשר לטילי טאו להיירות מתחת לשריון. גרסה אחרת של נגמ"ש הלחימה XM2 הוא נגמ"ש הסיוור - CFV XM3.

הדרוש כדי לצאת להתקפת אנרגיה קינטית. נגמ"ש הלחימה עולה לאין ערוך על הרק"ם הבינוני ממשפחת הנגמ"שים M113. הטיעונים שהעליתי בשני הפרקים האחרונים אך מחזקים את הסברה, כי נגמ"ש הלחימה ימלא בעתיד תפקידים רבים אותם ממלא כיום טנק הלחימה העיקרי, וייתכן שאף ייהפך לרכב האם במשפחת השריון הכבד. בטרם נבחן את העלות והכדאיות של נקיטת צעד בכיוון זה, עלינו לבחון ביתר יסודיות את התפקידים האחרים של החי"ר, בעיקר את תפיסת מקומו של כוח ממוגע קל ואת תפקידיו.

כיון שהשימוש בשריון מורכב הולך ומ-תפשט הופך ניוגור זה לבלתי ענייני. בפרק 4 דנתי כבר בצורך באש סיוע ובאש משתקת. השאלה המכרעת הנשאלת לגבי גמישות ועצמת הלחימה של כוחות השריון של נאט"ו בעתיד היא: האם ניתן יהיה לצייד את נגמ"ש הלחימה ביכולת נ"ט בעלת אנרגיה קינטית, שאם לא כן ייאלצו כוחות נאט"ו להפעיל את לוחמיהם ביחידות משולבות בעלות מספר רב של טנקים, ולו רק בשל משקלם הכבד של הטנקים הנמצאים ברשות כוחות ברית ורשה. לא תהיה כל דרך אחרת להציב בשדה הקרב את מספר התותחים

מטרות ותוצאות במלחמת העצמאות

המשך מעמוד 54

100. שרת, עמ' 357.
101. שם, עמ' 352.
102. עזאם פחה, מזכיר הליגה הערבית, הוהיר את ברנדוט בהפוגה השנייה, שהערבים יעברו למלחמת גרילה לאין קץ (ברנדוט, עמ' 181-182). סימן ראשון מובהק לגרילה בחסות צבא ערבי הוא פיצוץ משאבת לטרון ב-12 אוג' 48 (אורן, דני, עמ' 218-220, 242).
103. ירוחם כהן (הע' 85 לעיל), עמ' 247.

95. על ההגבלות המבצעיות - ראה ירוחם כהן, עמ' 260-261, 263.
96. שרת, עמ' 368.
97. שם, עמ' 369; השוה ב"ג, מדינה, עמ' 332.
98. סקירות על הסדרי שביחתי-הנשק - ראה נ' לורך, קורות מלחמת העצמאות, עמ' 521-538.
99. ד' בן-גוריון, חזון דרך א', תל-אביב 1951, עמ' 206 ואילך.

89. שם, 7 ינו'.
90. שם, 9 ינו'.
91. שרת, עמ' 342 (השוה שם, עמ' 346).
92. שם, עמ' 345.
93. יומן ב"ג, דצמ'. ב"ג קיוו להגיע לשלום בשיחות עם עבדאללה, אם האנגלים לא ימנעוהו.
94. שרת, עמ' 337-338 (דברים ב"ג ינו' 1949).